

////////////////////////////////////
Prezentacja projektu wieży
lęgowej dla jerzyków
////////////////////////////////////

Chrońmy jerzyki, aby te
piękne i pożyteczne ptaki
nie zniknęły z naszego
otoczenia!

////////////////////////////////////

Jerzyk (*Apus apus*) ///

Jerzyk to gatunek średniej wielkości ptaka wędrownego, który zamieszkuje niemal całą Europę, dużą część Azji oraz północną Afrykę. Zimuje w południowej Afryce. W Polsce jerzyki są pod ścisłą ochroną gatunkową, występują na terenie całego kraju, najliczniej w dużych miastach oraz na Mazurach. Ubarwienie samca jak i samicy jest brązowo czarne, matowe z granatowym połyskiem na grzbiecie i jaśniejszym podgardlem. Jerzyki mają długie, wąskie i sierpowato wygięte skrzydła, ogon krótki, rozwidłony. Jerzyki często mylone są z jaskółkami, z którymi nie są spokrewnione. Bardzo krótkie nogi posiadają 4 palce, zaopatrzone w mocne pazury skierowane do przodu, co umożliwia zawisanie na pionowych ścianach, natomiast nie przystosowuje ptaków do chodzenia po ziemi, czy do siedzenia na gałęzi. Rozmiary: długość ok. 16-18 cm, rozpiętość skrzydeł: ok. 40-45 cm, waga: ok. 30-52 g.

Fot. Marcin Karetta

Miejsca gniazdowania ///

Obecność jerzyków wokół nas zależy od tego, czy będą miały możliwość gniazdowania w budowlach, które stworzyli ludzie. Jerzyki chętnie gnieźdzą się w koloniach w szczelinach elewacji, pod parapetami wysokich budynków, za rurami spustowymi i w stropodachach - pustych przestrzeniach pomiędzy dachem, a stropem ostatniego piętra. Jerzyki są bardzo przywiązane do swoich miejsc gniazdowania i co roku do nich wracają. Jeśli siedlisko zostało zamurowane lub zamknięte kratką, ptaki usiłują się do niego dostać, aż do utraty sił.

Chronione ale zagrożone ///

Pierwotnie jerzyki zamieszkiwały góry, gnieźdząc się pomiędzy skałami i na wysokich drzewach. Obecnie najliczniejsze populacje znajdują się w miastach i osiedlach. Od lat 90. XX wieku obserwuje się w Europie, w tym także w Polsce, znaczne zmniejszenie liczebności gatunków ptaków w miastach, takich jak jerzyk, czy wróbel, które zamieszkują budynki. Wśród przyczyn wymienia się przede wszystkim remonty i prace termomodernizacyjne oraz zastępowanie starych budynków nowymi. Ocieplane budynki i nowoczesne budownictwo pozbawiane jest zakamarków - dogodnych miejsc lęgowych, w których mogłyby gnieździć się jerzyki. Prawo nakazuje dostosowanie terminu i sposobu remontowania budynków do lęgów ptaków. Niestety przepisy często nie są przestrzegane. W wielu przypadkach, obecność ptaków w budynkach w trakcie remontu powoduje intensywne konflikty pomiędzy miłośnikami ptaków a inwestorami. Ocieplanie budynków w okresie lęgów powoduje śmierć tysięcy ptaków, zamurowanych w szczelinach i zamkniętych w stropodachach.

Jak można pomóc jerzykom? ///

Pilnujmy, aby budynki, w których mieszkamy i wokół nas były ocieplane z poszanowaniem prawa i życia ptaków. Widząc budynek ocieplany w sezonie lęgowym zobaczymy, czy gnieźdzą się tam ptaki. Jeśli tak – reagujmy! Gdy łamane jest prawo (niszczone gniazda lub siedliska, ptaki płoszone lub zabijane) wzywajmy policję i straż miejską. Korzystajmy z pomocy instytucji (jak Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego, Wydział Ochrony Środowiska) i organizacji zajmujących się ochroną ptaków.

Jednym z najlepszych sposobów ochrony jerzyków jest tworzenie dla nich bezpiecznych miejsc gniazdowania. Budowa obiektów małej architektury pozwoliłaby ptakom bezpiecznie egzystować w pobliżu człowieka - mogą to być budki lęgowe wieszane na budynkach lub specjalnie dla nich przeznaczone budowle jak prezentowana wieża lęgowa, w której będą mogły spokojnie gniazdować. Jerzyki gnieźdząc się licznie w wieży będą chronić ludzi przed uciążliwymi owadami latającymi jak komary i meszki, którymi się żywią. Przykłady podobnych wież zlokalizowanych w innych krajach Europy i Azji pokazują, że jerzyki bardzo chętnie owe konstrukcje zamieszkują, wpływając pozytywnie na zachowanie balansu liczebności uciążliwych dla człowieka owadów. Proces zasiedlania wieży przez jerzyki może wynieść 1-3 lat w zależności od lokalizacji. Jerzyki bardzo przywiązują się do swojego miejsca gniazdowania i będą do niego powracać każdego roku przez resztę swojego życia.

Lęgi ///

Jerzyki przylatują do Polski na przełomie kwietnia i maja. Mają tu jeden lęg w ciągu roku. W połowie maja składają 2 (rzadziej 3) białe i mocno wydłużone jaja. Jerzyki, których jaja zostały zniszczone składają jaja ponownie, są to tzw. lęgi powtarzane. Jaja są wysiadywane przez oboje rodziców przez ok. 20 dni. Pisklęta wykluwają się nagie, ale już po kilku dniach wyrasta im niebieskoszary puch. Dorastają w gnieździe ok. 40 dni, po czym odbywają swój pierwszy lot. Po wylocie z gniazda młode są całkowicie samodzielne. W trzecim roku życia ptaki osiągają dojrzałość płciową. Większość jerzyków odlatuje z Polski do końca sierpnia. Niektóre osobniki, np. pochodzące z lęgów powtarzanych, można zobaczyć w Polsce jeszcze we wrześniu.

Co jedzą jerzyki? ///

Pokarm jerzyka stanowią drobne, zjadane w ogromnych ilościach owady jak komary i meszki. Ptaki te polują często gromadnie, owady chwytają w powietrzu w bardzo szeroko otwierany dziób. Zbierając pokarm dla piskląt, jerzyk gromadzi w podgardlu zbite w bryłkę owady. W miejscach, gdzie komary są problemem, jerzyki gniazdujące w wieży mogłaby rozwiązać ten problem! Jako pogromca owadów, w otoczeniu ludzkich siedzib, jerzyk pełni więc bardzo ważną rolę.

OPRYSKIWANIE ŚRODKIEM NA KOMARY (Fot. Robert Kowalewski / Agencja Gazeta)

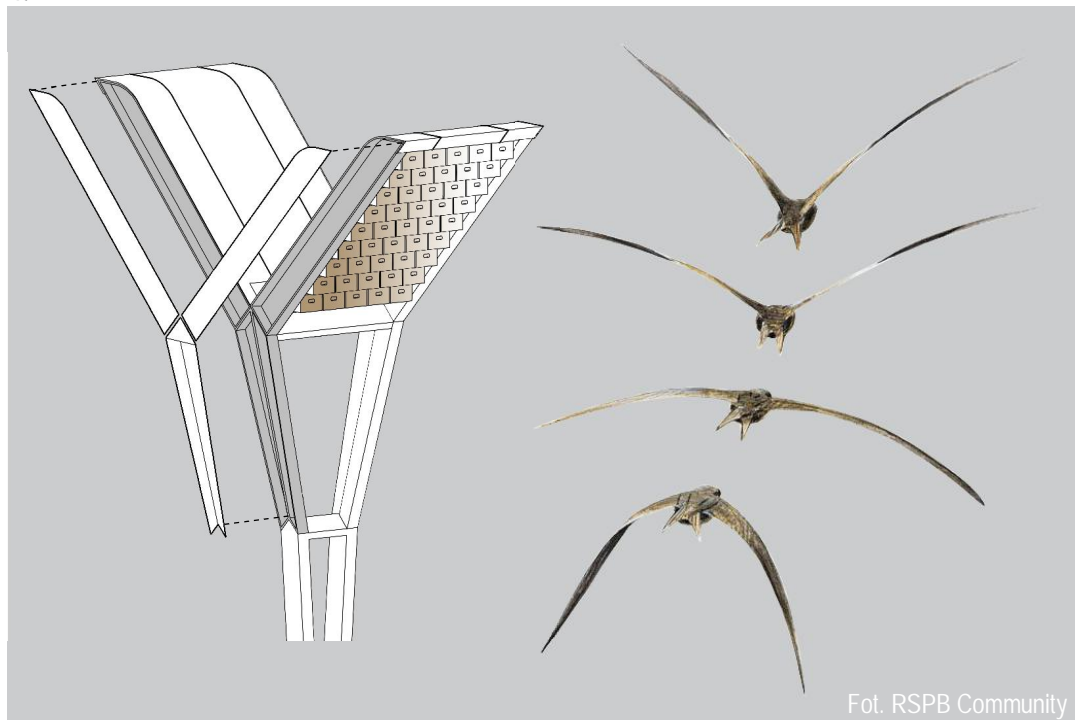
OPRYSKIWANIE ŚRODKIEM NA KOMARY (Fot. Robert Kowalewski / Agencja Gazeta)

Miasto truje komary - biobójczym dymem. W środę rano rozpoczęła się zapowiadana przez urzędników akcja uwalniania ludności Warszawy od plagi komarów. Te uciążliwe owady rozpleniły się zwłaszcza na terenach, które dwukrotnie w maju i czerwcu zalała wielka woda. Oczka wodne, które pozostawiła, opadając, stały się doskonałym miejscem do rozrodu. Na pierwszy ogień poszedł Wawer - specjaliści odziani w specjalne kombinezony pojawili się na ul. Kaszmirowej, gdzie mieszczą się kolonie domków jednorodzinnych. Atak na komary przeprowadzono w sposób zmechanizowany - fachowcy mieli na plecach specjalne zraszacze wytwarzające biobójczy dym zabijający dorosłe owady. Mimo, że mieszkańcy obiecują sobie po opryskach bardzo wiele, specjaliści twierdzą, że lokalne zwalczanie plagi komarów pomoże tylko trochę. Za kilkanaście dni na świat przyjdzie następne pokolenie owadów, obecnie znajdujące się w fazie larwalnej."

Program „Zielono mi” - Ewa Podolska. Z radością zawiadamiamy, że pierwsza w Polsce wieża lęgowa dla jerzyków stanęła. Dzięki mediom wieża zaczęła już pełnić jedną ze swoich najważniejszych funkcji: popularyzacji jerzyków, edukacji. Intrygująca budowla przyciąga zainteresowanie mediów i ludności, zwraca uwagę na problemy jerzyków, na to że są zagrożone, chociaż bardzo pożyteczne. Mam nadzieję, że dzięki wieży nie tylko 100 par jerzyków zyska bezpieczną oazę, pełną miejsc gniazdowania na najbliższe kilkadziesiąt. Mam nadzieję, że wieża zachęci ludzi do pomagania jerzykom, do chronienia ich w budynkach, gdzie się gnieźdzą, do wieszania dla nich budek lęgowych na własnych balkonach - dzięki temu korzyść odniesie znacznie więcej niż 100 par jerzyków [...].

Rozważając wydatki na wybudowanie wieży lęgowej trzeba je oceniać w perspektywie kilkudziesięciu lat, podczas których wieża będzie służyła ptakom. Trzeba wziąć pod uwagę, że jest to inwestycja przyszłościowa, z której pożytek ptaki i ludzie będą mieć przez kilkadziesiąt, a może 100 lat. [...] Jeden z warszawskich radnych mówił o jednorazowym wydatku stolicy na opryski przeciw komarom: 200 000 złotych. Skutki takiego oprysku, a zarazem wydatku, trwają może kilka tygodni, podczas których komarów jest mniej, a w naszym środowisku, w powietrzu, którym oddychamy - więcej substancji toksycznych. Przeznaczenie 200 000 zł w budowę kilku wież dla jerzyków to inwestycja, która będzie procentować przez długie lata. Miejmy nadzieję, że warszawscy decydenci i sponsorzy zrozumieją to i takie inwestycje poczynią."

Fot. RSPB Community

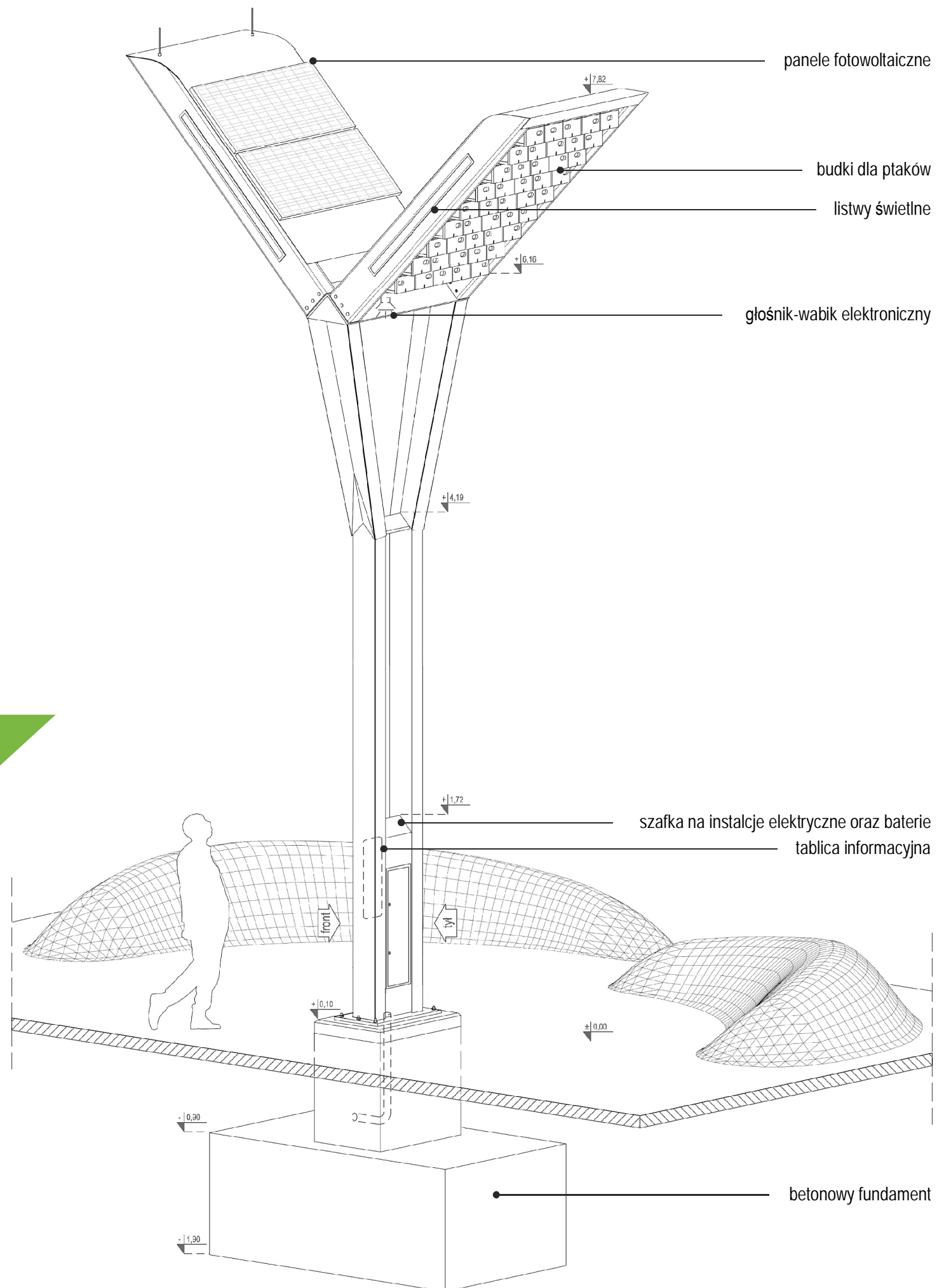
Dynamiczna sylwetka jerzyka podczas lotu były inspiracją dla projektowanej formy. Długie, wąskie, sierpowato zakończone i wyprostowane w locie skrzydła oraz lekko rozwidlony ogon zostały uchwycone w proponowanej konstrukcji zarówno w rysunku elewacji bocznej jak i frontowej. Konstrukcja służyć będzie w miesiącach wiosenno-letnich, jako bezpieczne, chronione przed warunkami atmosferycznymi miejsce gniazdowania dla ptaków, a całorocznie stanowić będzie rozrzeźbiony i podświetlony o zmroku element - rzeźbę w krajobrazie. Forma wieży nawiązująca do jerzyka w locie łatwo identyfikowana z tym ptakiem ma pomóc promować akcję jego ochrony.

Wieże lęgowe pomagają przetrwać jerzykom ///

W 2011 roku Stołeczne Towarzystwo Ochrony Ptaków (STOP) ogłosiło konkurs na zaprojektowanie budowli lęgowej dla jerzyków, tzw. „wieży dla jerzyków”. Prezydent Warszawy, Pani Hanna Gronkiewicz-Waltz, objęła honorowy patronat nad konkursem. Patronat medialny objął wortal Birdwatching.pl. Konkurs miał na celu nie tylko wyłonienie najlepszych projektów wieży, ale także nagłośnienie potrzeby ochrony jerzyka oraz tego, jak bardzo pożyteczny dla człowieka jest ten ptak. Pierwszą w Polsce wieżę postanowiono zbudować na terenie Białoleki z inicjatywy radnego Marcina Korowaja według projektu grupy projektowej menthol architects, aby zachęcić jak najwięcej jerzyków do gniazdowania w dzielnicy oraz do zjadania meszek i komarów, które są utrapieniem dla mieszkańców.

Proponowana wieża jest wygodnym miejscem schronienia dla jerzyków, zabezpieczonym przed przegrzaniem i opadami, jest trwała i odporna na akty wandalizmu. „Skrzydła” wieży z kaskadowo umieszczonymi pod spodem 90 gniazdami, zapewniają zacienienie i zabezpieczają przed deszczem. Rozwiązanie wykorzystuje podobny i znany już nam sposób gniazdowania jerzyków pod okapami dachu budynków.

Dodatkowo projekt przewiduje instalację tablicy informacyjnej zawierającej ogólne informacje na temat jerzyków i ich ochrony, instalację paneli fotowoltaicznych zasilających cztery listwy oświetleniowe i elektroniczny wabik oraz uformowanie zielonych gór z gruntu wydobytego pod fundament.

/// Modułowe szuflady z pięćdziesięcioma komorami lęgowymi o wewnętrznych wymiarach 320 x 220 x 290mm, umieszczone są kaskadowo w specjalnie przygotowanym stelażu. Proponowany system daje możliwość prostego dostępu do gniazd, łatwego czyszczenia gniazd i ewentualnej wymiany poprzez wysunięcie pudełka „szuflady”. Otwory wlotowe owalne o wymiarach 65 x 35mm umieszczone są w różnych pozycjach w stosunku do komory lęgowej. Proponowany materiał na gniazda to twarde drewno lite lub sklejka o grubości 12mm. Ze względów estetycznych oraz zabezpieczenia przed biokorozją, budki mogłyby zostać pomalowane barwnym impregnatem-ekologicznym lakierem w kilku odcieniach brązu, nawiązujących do kolorystyki upierzenia jerzyka.

// Jerzyki potrzebują ludzi a dzielenie domu z jerzykami to prawdziwy przywilej. Są idealnymi, cichymi i czystymi sąsiadami.
Sarah Niemann _ oficer RSPB

Za pomysłem budowy wieży dla jerzyków leży również chęć zaangażowania młodzieży i społeczności miejskich do eko-przyjaznego sposobu myślenia. Wiele z tych osób miało niewiele, jeśli nie w ogóle, możliwości interakcji z przyrodą lub zaangażowania się w jego ochronę.

(fotografia tła wizualizacji: Marc Cramer)

Jerzyk jest wspaniałym lotnikiem, jednym z najszybszych ptaków spotykanych w Europie. Ptak większą część życia spędza w locie, podczas którego zbiera pożywienie i materiał na gniazdo, pije krople deszczu, kopuluje oraz śpi szybując z wiatrem na dużej wysokości. Młody jerzyk może pozostawać w locie nie lądując przez 2 do 3 lat. Jerzyk ląduje podczas okresu lęgowego, budując gniazdo i karmiąc pisklęta, oraz czasami odpoczywa, chwytając się pazurkami pionowej ściany skały lub budynku. Jerzyk to gatunek niezwykle także pod względem długości życia, najdłuższa odnotowana długość życia u zaobraczkowanego jerzyka to 21 lat.

Wieża dla jerzyka przy Centrum Kopernika w Warszawie. (Fotografia tła wizualizacji: Marta Rauk)

Wieża może zostać wyposażona w panele fotowoltaiczne, które mogłyby zapewnić tzw. „czystą energię” wykorzystywaną do działania listew świetlnych LED, elektronicznego wabika oraz ewentualnie zainstalowanych kamer. Podświetlone o zmierzchu wieże na terenach wzdłuż ciągów spacerowych i w publicznych parkach byłyby atrakcyjnym rozwiązaniem, promującym akcję ochrony jeryzka także w czasie jego nieobecności w okresie jesienno-zimowym. W ten sposób struktura będzie funkcjonować jako całoroczna rzeźba i będzie przyciągać więcej uwagi ze strony ludzi, którzy będą świadomi tego, co się robi dla jeryzków.

Wieża dla jeryzka przy Centrum Kopernika w Warszawie. Fotografia 11a wizualizacji dzięki uprzejmości wydawnictwa Architektura-murator (fot. Marcin Czechowicz).

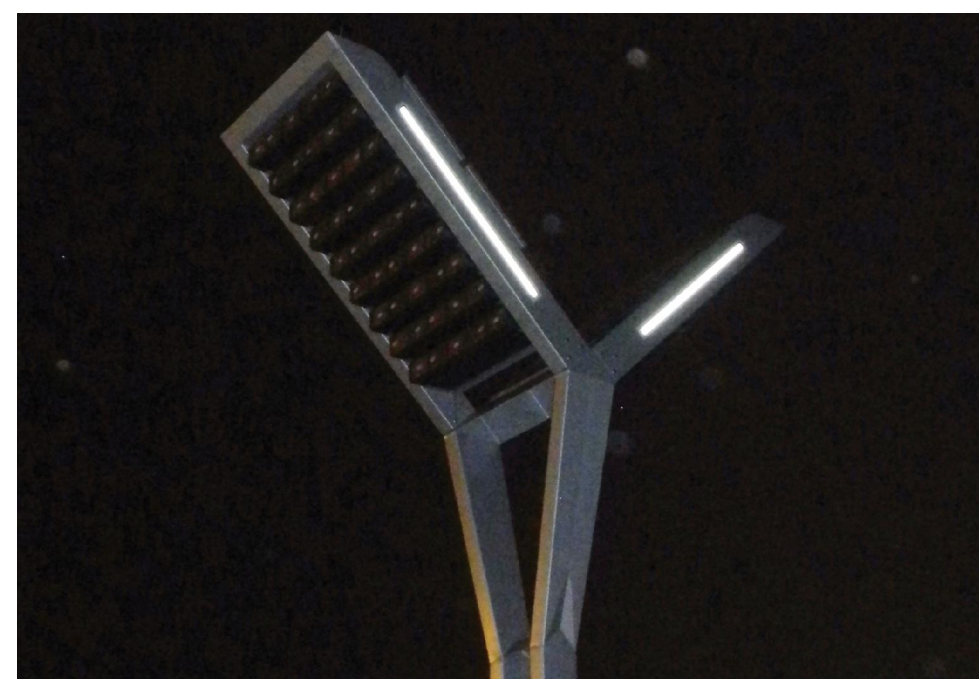

/// Instalacja wieży. Warszawa, Białoleka, 12.12.12

Fot. Stefan Romanik / Agencja Gazeta

Fot. Stefan Romanik / Agencja Gazeta

Szacunkowy koszt wykonania wieży lęgowej dla jerzyków ///

Koszt projektu		
Lp.	OPIS	WARTOŚĆ NETTO
1.	Projekt architektoniczno-budowlany do pozwolenia na budowę wraz z mapą do celów projektowych, analizą geotechniczną gruntu, projektem branży architektonicznej, konstrukcyjnej i elektrycznej.	8,800
RAZEM NETTO		8,800 zł
WARTOŚĆ BRUTTO		10,824 zł

Koszt materiałów i robót		
Lp.	OPIS	WARTOŚĆ NETTO
1.	Konstrukcja stalowa wieży wraz z 90 budkami i tablicą informacyjną.	20,000
2.	Fundament prefabrykowany.	6,000
3.	Uziemienie.	3,000
4.	System wabiący oraz listwy świetlne zasilane energią solarną.	16,200
5.	Montaż	12,000
6.	Transport 400km	2,000
RAZEM NETTO		59,200 zł
WARTOŚĆ BRUTTO		72,816 zł

RAZEM BRUTTO		83,640 zł
--------------	--	-----------

Charakterystyczne parametry wieży lęgowej dla jerzyków ///

/ Liczba budek lęgowych:

90 szt. wykonanych ze sklejki o grubości 12mm (każda budka może zostać zajęta przez parę jerzyków, które na ogół wydają na świat dwa pisklęta)

/ Konstrukcja budek:

szuflady z komorami lęgowymi o wewnętrznych wymiarach 13cm wysokości x 30cm długości x 21cm szerokości, otwory wlotowe owalne o wymiarach 65 x 35mm, drewno malowane impregnatem barwnym, niezależny dostęp do każdej komory lęgowej poprzez otwierane drzwiczki

/ Konstrukcja wieży:

stalowa, zabezpieczona ocynkiem ogniowym oraz malowaniem farbą epoksydową z pistoletu w kolorze jasnoszary aluminium RAL 9006, fundament żelbetowy prefabrykowany

/ Całkowita wysokość konstrukcji:

8 m powyżej poziomu terenu

/ Wymiary całkowite wieży bez fundamentu:

7717 x 4285 x 1500 mm

/ Długość wspornika skrzydła:

2143 mm

